

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Анотація: У тезах розглянута кримінологічна характеристика злочинності неповнолітніх, причини правопорушень.

Ключові слова: неповнолітні, злочинець, характеристика.

Аннотация: В тезисах рассмотрена криминологическая характеристика преступности несовершеннолетних, причины правонарушений.

Ключевые слова: несовершеннолетние, преступник, характеристика.

Summary: The thesis considers the criminological characteristics of juvenile delinquency, the causes of offenses.

Keywords: minors, criminal, characteristic.

Злочинність неповнолітніх є невід'ємною складовою загальної злочинності. Порівняння статистичних показників з минулими роками свідчать про те, криміногенна ситуація у підлітковому середовищі ускладнюється. Так, відповідно до звітності Генеральної прокуратури України у 2016 р. неповнолітні вчинили 4260 злочинів, у 2017 р. – 4508, а за 10 місяців 2018 р. – 3256.

У юридичній літературі поняття злочинності неповнолітніх, зазвичай, пов'язують з віком суб'єкта злочину. Так, у кримінології злочинність неповнолітніх розглядається як негативне явище, що проявляється у сукупності злочинів, вчинених особами у віці від 14 до 18 років [1, с. 294]. Практика показує, що діти починають експериментувати із вчиненням правопорушень і суспільно небезпечних діянь, як правило, з 11 років. З цього віку за вчинення суспільно небезпечних діянь, за які Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, неповнолітні правопорушники поміщуються до приймальників-розподільників для дітей. Частина з них за рішенням суду направляється до спеціальних навчально-виховних закладів [2, с. 206].

Злочинність неповнолітніх, порівняно зі злочинністю дорослих, характеризується підвищеною латентністю. Адже в багатьох випадках діяння, які вчинили особи, котрі не досягли вісімнадцяти років, сприймаються як дитячі пустощі, про які, зазвичай, не прийнято повідомляти у правоохоронні органи. За експертними оцінками, рівень злочинності неповнолітніх у 3–4 рази перевищує офіційно зареєстрований [1, с. 294–295].

Ще однією особливістю кримінологічної характеристики злочинності неповнолітніх є порівняно більша частка злочинів, вчинених у стані сп'яніння. Так, за даними О. Г. Кальмана у стані сп'яніння неповнолітні вчиняють до 90 % насильницьких і до 70 % корисливих злочинів [3, с. 35].

Злочинність неповнолітніх у містах співвідноситься із злочинністю неповнолітніх у

сільській місцевості як 3 до 1. Це пояснюється тим, що у селах в неповнолітніх є менше вільного часу, адже здебільшого існує нагальна потреба допомагати батькам по господарству. У містах розвинена індустрія розваг, що не завжди позитивно відображається на виборі дозвілля неповнолітніми. Характеризуючи злочини неповнолітніх за місцем їх вчинення, в кримінологічних джерелах тривалий час зазначали, що до 80 % злочинів неповнолітні вчиняють поблизу свого місця проживання, навчання чи праці [1, с. 297].

Надаючи структурні характеристики злочинності неповнолітніх, також звернемо увагу на наступне. Злочинність неповнолітніх характеризується нерівномірністю динаміки по різних часовим показникам (часу доби, днів тижня, сезонах року), що пояснюється не тільки низкою об'єктивних факторів, але й віковими психологічними особливостями підлітків. Частіше всього неповнолітні вчиняють злочини у вільний від навчання час в навчальні дні (з 15.00 до 24.00) [4, с. 41].

Злочинність неповнолітніх має здебільшого груповий характер. Підліток, особливо соціально неблагополучний, завжди тягнеться до сили, а об'єднання в групи набагато її збільшує. Злочинні групи неповнолітніх відрізняються високою кримінальною активністю й мобільністю [5, с. 147].

Сукупність злочинів, що вчиняються неповнолітніми, умовно можна поділити на декілька категорій, залежно від специфіки мотивації та причин прийняття злочинного рішення: 1) «злочини-виживання» (вчиняються у зв'язку із скрутними життєвими обставинами); 2) «злочини-залежності» (вчиняються на ґрунті алкогольної, наркотичної та ігрової залежності з метою отримання необхідних коштів); 3) «злочини-наслідування» (вчиняються на виконання попередньої домовленості); 4) «злочини-примусу» (вчиняються внаслідок примушування до певних дій, погроз, різних видів насильства над дітьми); 5) «злочини-розваги» (вчиняються для пошуку пригод, відчуття ризику або заради цікавості); 6) «злочини-протесту» (вчиняються з мотивів невдоволення своїм становищем); 7) «злочини-парадокси» (переважно вчиняються на ґрунті розладів психіки і поведінки) [2, с. 206].

Отже, кримінологічна характеристика особи неповнолітнього правопорушника містить відомості про його вік, мотиви, відомості про коло його спілкування, рівень освіти та виховання, стосунки у родині тощо. Вивчення таких відомостей дає можливість визначити причини вчинення злочину та запобігти новим правопорушенням.

Список використаних джерел:

1. Якимова С. В. Особливості кримінологічної характеристики злочинів неповнолітніх. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2016. № 1(12). С. 292–299.
2. Головкін Б. М. Злочинність неповнолітніх як суспільна проблема. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 133. С. 204–217.
3. Кальман О. Г. Стан і головні напрями попередження економічної злочинності в Україні: теоретичні та прикладні проблеми: моногр. Харків: Гімназія, 2003. 352 с.
4. Пирожков В. Ф. Криминальная психология. М.: Ось-89, 2007. 704 с.
5. Мозгова В. А. Поняття та особливості злочинності неповнолітніх. *Юридичний вісник*. 2014. № 2 (31). С. 141–147.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Матеріали XVIII студентської наукової конференції
з кримінології

(м. Харків, 28 листопада 2018 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2018

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (*голова*);
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (*відповідальний секретар*);
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;
канд. юрид. наук, доц. М. Ю. Валуйська;
канд. юрид. наук, доц. С. Ю. Лукашевич;
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук О. В. Гальцова;
канд. юрид. наук М. О. Маршуба;
канд. юрид. наук О. В. Новіков;
канд. юрид. наук К. Д. Кулик;
канд. юрид. наук М. Ю. Кутєпов;
канд. юрид. наук Н. В. Сметаніна;
зав. лабораторією Ю. Г. Бойко

Актуальні проблеми протидії злочинності : матеріали XVIII студ.
А43 наук. конф. з кримінології (м. Харків, 28 листоп. 2018 р.) / за заг. ред.
А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2018. – 196 с.

ISBN 978-966-937-540-7